

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРАХУНКУ ПОРОГУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТА ЗАПАСУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В СУБ'ЄКТАХ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Ю. М. Тютюнник, кандидат економічних наук, доцент,

С. В. Тютюнник, кандидат економічних наук, доцент,

Полтавська державна аграрна академія

Фінансова стійкість підприємства – це комплексна, багатофакторна категорія, що відображає відтворювальний процес і перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних факторів. Дана категорія характеризує економічні відносини, через які відбувається соціально-економічний розвиток суб'єкта господарювання. Комплексність категорії фінансової стійкості полягає у відображенні в ній рівня фінансового стану та фінансових результатів діяльності підприємства, його здатності виконувати свої зобов'язання та забезпечувати подальший ефективний розвиток за умови збереження належного рівня кредито- і платоспроможності та відносній незалежності від зміни внутрішніх і зовнішніх чинників.

В економічній літературі існує безліч поглядів з приводу напрямів проведення аналізу фінансової стійкості підприємств. Оскільки єдиної думки немає, то кожен суб'єкт господарювання повинен обрати ту послідовність, яка найбільш прийнятна для його фінансової стратегії.

Важливим напрямом організації економічної роботи суб'єктів малого підприємництва є оцінювання їх фінансового стану, зокрема фінансової стійкості, за інформацією Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м). Найбільш розповсюдженими методичними прийомами фінансового аналізу є горизонтальний і вертикальний аналіз, а також розрахунок відносних показників структури, динаміки та структурної динаміки. При цьому існують різні варіанти побудови системи абсолютних і відносних показників, що потребує їх уточнення з урахуванням масштабу бізнесу (великий, середній, малий) та інформаційного забезпечення розрахунку.

Фінансово-економічні коефіцієнти та абсолютні показники типу фінансової стійкості визначаються за інформацією балансу та характеризують фінансову стабільність підприємства з погляду насамперед співвідношення між власними і позиковими фінансовими ресурсами. Поряд із цим, оцінювання фінансової стійкості передбачає аналіз факторів формування показників, які характеризують стабільність функціонування підприємства за критерієм забезпечення прибутковості операційної діяльності.

Серед цих показників чільне місце належить порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості, розрахунок яких для суб'єктів малого підприємництва проводиться за інформацією форми № 2-м «Звіт про фінансові результати» (табл. 1).

Таблиця 1

**Вихідна інформація для розрахунку порогу рентабельності та
запасу фінансової стійкості в суб'єктах малого підприємництва**

Показник	Умовне позначення	Порядок розрахунку за даними форми № 2-м (рядки)
Операційний дохід	<i>ОД</i>	2000+2120
Операційні витрати	<i>ОВ</i>	2050+2180
у тому числі: змінні витрати	<i>ЗВ</i>	2050
постійні витрати	<i>ПВ</i>	2180
Маржинальний дохід	<i>МД</i>	ОД – ЗВ
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	<i>П</i>	ОД – ОВ

Показник порогу рентабельності визначається за формулою:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД}, \quad (1)$$

де *ПР* – поріг рентабельності, тис. грн;

ПВ – постійні витрати, тис. грн;

КМД – частка (коефіцієнт) маржинального доходу в операційному доході:

$$КМД = \frac{МД}{ОД}. \quad (2)$$

Поріг рентабельності – це вартісний показник, який характеризує суму

операційного доходу, що забезпечує повне покриття операційних витрат, тобто беззбитковість операційної діяльності підприємства. Чим менша величина порогу рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство. Проте в умовах суттєвого зростання операційного доходу в більшості випадків одночасно зростають і операційні витрати, а значить і поріг рентабельності. Тому важливо забезпечити перевищення темпу приросту операційного доходу над темпом приросту порогу рентабельності, що забезпечить зниження частки порогу рентабельності в операційному доході.

Показник запасу фінансової стійкості визначається за формулою:

$$ЗФС = \frac{ОД - ПР}{ОД}, \quad (3)$$

де $ЗФС$ – запас фінансової стійкості, %;

$ОД$ – операційний дохід, тис. грн;

$ПР$ – поріг рентабельності, тис. грн.

Запас фінансової стійкості – відносний показник, який характеризує максимально допустимий відсоток зменшення фактичного операційного доходу доти, доки операційна діяльність залишається беззбитковою. Чим вище значення запасу фінансової стійкості, тим більш фінансово стійким є підприємство з погляду забезпечення прибутковості операційної діяльності, тим менший ризик настання збитковості.

Наступні дослідження мають бути спрямовані на з'ясування характеру впливу факторів (операційного доходу, постійних та змінних витрат) на динаміку показників порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості з використанням механізмів детермінованого факторного аналізу.

Отже, активний розвиток малого підприємництва, а у зв'язку з цим і необхідність забезпечення стійкого фінансово-економічного стану підприємств малого бізнесу, вимагають створення чітких, зрозумілих методик аналітичних оцінок, практична реалізація яких забезпечить оперативність у прийнятті управлінських рішень.